

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2013-11-06
Stockholm

Mål nr
M 4233-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljööverdomstolen, dom 2013-04-05 i mål nr M 1717-12 och M 1718-12, se bilaga

KLAGANDE

ScanMining Aktiebolags konkursbo

Ombud: V F

MOTPART

Länsstyrelsen i Västerbottens län

SAKEN

Föreläggande att vidta åtgärder m.m. i gruvområdena Ersmarksberget/Blaiken och Svärträsk i Sorsele och Storumans kommuner

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1100765

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

ScanMining Aktiebolags konkursbo (konkursboet) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska upphäva länsstyrelsens föreläggande i den del det avser konkursboet och i andra hand att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva föreläggandet avseende efterbehandlingsåtgärder i den del det avser konkursboet.

Länsstyrelsen i Västerbottens län (länsstyrelsen) har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har anfört detsamma som vid länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

Konkursboet

Konkursboet har aldrig sysslat med drift av gruva och brytning av malm. Det enda som konkursboet har gjort är att se till att gällande villkor för verksamheten följs i väntan på att ny ägare ska inträda. När konkursen inträffade fanns 100 anställda. Nu finns sex personer kvar som ser till att vattnet renas och att anrikningsverket fungerar. Detta kan aldrig anses vara verksamhet i den mening som avses i miljöbalkens regler. Det finns inte något i miljöbalken som heter ”stand-by läge”. Länsstyrelsens egen definition av gruvverksamhet i föreläggandet innebär att konkursboet inte kan hållas ansvarig såsom verksamhetsutövare. Detta då konkursboet i och med försäljningen till Lappland Goldminers Sorsele AB saknar all form av inflytande över verksamheten. Länsstyrelsens definition medför i stället att den part som utpekats är Lappland Goldminers Sorsele AB.

Konkursboets del i den totala mängden avfall som har uppkommit i verksamheten är försvinnande liten. Även om man skulle anse att konkursboet på något sätt skulle ha bidragit till föreningarna så måste detta bidrag med tanke på bl.a. den korta tid som konkursboet varit ansvarig utgöra grund för jämkning av konkursboets ansvar. Att

hålla en juridisk person ansvarig för en verksamhet som inte denna person har haft något med att göra måste anses medföra en rätt till jämkning.

Föreläggandet avser både ansvar för pågående verksamhet och efterbehandling. Ett föreläggande avseende pågående verksamhet kan endast ges till den som är verksamhetsutövare. Eftersom en faktisk verksamhetsutövare finns i form av Lappland Goldminers Sorsele AB ska föreläggandet enbart rikta sig mot denna.

I föreläggandena från 2008 var frågan om just de typer av åtgärder som omfattas av det nu aktuella föreläggandet. Att få gruvorna efterbehandlade är den rättsföljd som både dagens föreläggande och de från 2008 syftar till. Kostnaderna för att uppfylla föreläggandena från 2008 är helt klart i paritet med kostnaderna för att uppfylla de nu aktuella föreläggandena. Det är uppenbarligen fråga om res judicata i detta fall varför länsstyrelsen får anses vara förhindrad att förelägga konkursboet på det sätt som nu skett.

Länsstyrelsen

Aktuellt ärende omfattas av både 9 och 10 kap. miljöbalken då många av de åtgärder som vidtagits vid anläggningen kan genomföras som en del i löpande drift men även som en del i ett efterbehandlingsarbete. Länsstyrelsen anser att konkursboet inte bedrivit verksamheten i enlighet med det gällande tillståndet och att verksamheten under perioden januari till augusti 2008 inneburit en betydande påverkan på miljön. Under denna period vidtog inte heller konkursboet några åtgärder som innebar att riktvärdet kunde innehållas. Tillsynsmyndigheten har åtalsanmält händelsen.

Metallläckaget har ökat trots att brytning och/eller anrikning inte bedrivits. Av den årliga miljörapporten framgår att halten zink mellan åren 2008-2010 har stigit på ett betydande sätt. Verksamheten påbörjades 2005 och pågår fortfarande. Gruvverksamhet kan pågå väldigt länge fast brytning inte sker. Den miljöfarliga verksamheten fortgår fram till dess att gruvverksamheten avslutats och områdena efterbehandlats så att verksamhetens fortlöpande störning på miljön upphört. Bara för att gruvorna gått i konkurs går det inte att stänga ner verksamheten. Det pågår hela tiden flöden som har påverkan på miljön.

I avsaknad av ny verksamhetsutövare ställs samtliga konkursbon inför ansvaret att slutligt efterbehandla gruvområdet. I dagsläget finns inget som tyder på att någon ny verksamhetsutövare kommer att överta driften vid aktuell anläggning. Gruvområdet ska därför efterbehandlas. Det är begränsade insatser som konkursboet är förelagda att vidta och ingen fullständig efterbehandling. Efterbehandling kan dock tidigast påbörjas efter det att slutlig efterbehandlingsplan fastställs av mark- och miljödomstolen. Ett förslag till efterbehandlingsplan har under 2013 inlämnats till mark- och miljödomstolen gemensamt av samtliga tre konkursbon. Länsstyrelsen vidhåller att frågan om konkursboet var att se som verksamhetsutövare inte prövades och avgjordes i målen M 1525-08 och M 1511-08 vid Miljödomstolen i Umeå den 18 september 2008.

Naturvårdsverket har som remissinstans uppgett i huvudsak följande.

Naturvårdsverket avstyrker konkursboets yrkande. Konkursboet har bedrivit verksamhet under perioden december 2007, då bolaget försattes i konkurs, till augusti 2008, då verksamheten överläts till Lappland Goldminers Sorsele AB. Den verksamhet som avses är att i ”stand-by läge” driva gruvor, anrikningsverk och upplag, något som ingår i begreppet gruvverksamhet. Konkursboet har svarat för drift och underhåll under den aktuella perioden dvs. pågående miljöfarlig verksamhet. Samtidigt har konkursboet förvarat avfall som orsakat utläckage av metaller. Det är inte någon förutsättning för att ett konkursbo ska kunna hållas ansvarigt för ett s.k. förvaringsfall att det äger den fastighet där förvaringen äger rum. Det är tillräckligt att konkursboet på något sätt har disponerat fastigheten.

Vad gäller frågan om upprätthållande av rening och provtagning utgör en efterbehandlingsåtgärd enligt 10 kap. miljöbalken delar Naturvårdsverket länsstyrelsens bedömning att det är fråga om åtgärder som syftar till ett förebygga spridning av metaller till omgivande mark- och vattenområden.

Verksamheterna har som helhet bedrivits efter det att miljöskyddslagen och miljöbalken har tillkommit. Det har alltså inte förflutit särskilt lång tid sedan föroreningarna ägde rum. Konkursboet hade, när det bedrev verksamheterna, en skyldighet att för-

hindra framtida skadeverkningar. Mot bakgrund bl.a. av att tillståndsgivna utsläppshalter har överskridits, kan inte heller omständigheterna i övrigt anses tala för att ansvaret ska jämkas. Det finns inte någon koppling mellan bestämmelsen i 16 kap. 3 § och bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken med innebörden att storleken på en ställd ekonomisk säkerhet skulle begränsa efterbehandlingsansvaret. Däremot ska ansvaret till slut fördelas mellan de tre konkursbona efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till föreningen och till omständigheterna i övrigt. I samband med detta kan även beaktas den eventuella värdeökning enligt 10 kap. 5 § miljöbalken, som fastighetsägare kunnat tillgodogöra sig på grund av andra ansvarigas åtgärder.

Vad gäller invändning om res judicata kan miljödomstolens domar den 18 september 2008 inte betraktas som lagakraftvunna avgöranden i frågan om ansvar enligt 10 kap. miljöbalken. De överklagade föreläggandena avser den pågående verksamheten och förhållandena sedan verksamheten överlåtits till Lappland Goldminers Sorsele AB.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit sammanträde i målet.

Föreligger en föroreningsskada enligt 10 kap. miljöbalken?

En föroreningsskada är enligt definitionen i 10 kap. 1 § miljöbalken en miljöskada som genom förorening av bl.a. mark- eller vattenområden kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Enligt förarbetena kan föroreningar vara av många olika slag, komma från skiftande anläggningar och verksamheter och ge upphov till olika slags störningar. Det kan vara fråga om tungmetaller och andra metaller, lösningsmedel, olja, bensin o.s.v. (prop. 1997/98:45 del 2 s. 118).

I målet är det genom länsstyrelsens ansvarsutredning (daterad 2012-05-22) utrett att det sker en spridning av föroreningar i form av metaller från bl.a. dagbrott och upplag av gråberg vid gruvområdena i Ersmarksberget/Blaiken och Svärtråsk. Vid Blaikengruvan finns också ett sandmagasin från vilket det sprids metallhaltigt vatten. Föroreningarna uppkommer som en följd av att metallhaltigt berg blottlagts, brutits

och förts upp till markytan. När det som i detta fall förekommer sulfidmineraler påskyndas vittringen när ytorna kommer i kontakt med luftens syre. Marken förorenas av metaller och genom att brottytor och bergmassor ligger oskyddade för väder och vind, sprids det också metaller till vatten i omgivningarna. Det har alltså uppkommit en föroreningskada på mark och vatten och 10 kap. miljöbalken är tillämpligt.

Skadan har uppkommit till följd av händelser som skett både före och efter den 1 augusti 2007. Därmed är 10 kap. miljöbalken tillämpligt i sin lydelse både före och efter den 1 augusti 2007. Målet rör tillämpningen av 10 kap. 1, 2 och 4 §§ och dessa bestämmelser ändrades inte materiellt i samband med lagändringen den 1 augusti 2007. Skillnaden i lagtextens lydelse före respektive efter den 1 augusti 2007 får därmed ingen betydelse vid bedömningen av de frågor som är aktuella i målet.

Vilken verksamhet har orsakat föroreningskadan?

Nästa fråga är vilken verksamhet som har orsakat föroreningskadan och under vilken tid den verksamhet som orsakat skadan bedrivits. Avgörande för den bedömningen är vad som ska avses med begreppet gruvverksamhet och vilka delmoment en sådan verksamhet omfattar.

Det är tillståndspliktigt att bedriva gruvdrift och gruvanläggning för brytning av malm, mineral eller kol. Det är emellertid inte tillståndspliktens utformning som är avgörande för vad begreppet gruvverksamhet ska anses omfatta. En sådan inskränkt betydelse av begreppet stämmer inte överens med synen att en verksamhets samtliga relevanta miljömässiga konsekvenser ska regleras vid tillståndsprövningen av verksamheten. I likhet med underinstanserna anser Mark- och miljööverdomstolen att gruvverksamhet, utöver driften av gruvan och brytning av malm, omfattar åtgärder för drift och underhåll som bl.a. förvaring och hantering av utvinningsavfall, rening av gruv- och dränagevatten, skötsel av sedimentationsdammar, egenkontroll m.m. Gruvverksamheten vid Blaikengruvan och Svärtråskgruvan måste se som en integrerad helhet där alla nämnda delar ingår (jfr MÖD 2010:17). Det är också gruvverksamheten som helhet som orsakat den uppkomna föroreningskadan genom spridningen av metallhaltigt vatten till omgivningen. Gruvverksamheten vid Blaikengruvan och Svärtråskgruvan påbörjades 2005 och pågår alltjämt.

Det anförda innebär att det under tiden december 2007–augusti 2008 pågick gruvverksamhet vid både Blaikengruvan och Svärträskgruvan även om det under denna tid inte bröts någon malm.

Är frågan om konkursboet är verksamhetsutövare rättskraftigt avgjord?

Konkursboet har invänt att frågan om boet kan anses vara verksamhetsutövare är rättskraftigt avgjord genom Miljödomstolens i Umeå domar den 18 september 2008 i målen M 1525-08 och M 1511-08. I nämnda mål hade länsstyrelsen med stöd av 10 kap. miljöbalken förelagt konkursboet att genomföra avhjälpandeåtgärder vid Blaikengruvan och Svärträskgruvan. Under miljödomstolens handläggning av målen förvärvade Lappland Goldminers AB gruvorna för fortsatt drift. Länsstyrelsen ansåg därför att miljödomstolen borde upphäva föreläggandena. Av miljödomstolens domskäl framgår att domstolen delade länsstyrelsens uppfattning att föreläggandena borde upphävas sedan gruvverksamheten överlåtits. Miljödomstolens domskäl innefattar inte ett ställningstagande till om konkursboet kan anses som verksamhetsutövare. Frågan om konkursboet bedrivit verksamhet under perioden december 2007–augusti 2008 kan därmed inte anses rättskraftigt avgjord och det föreligger därför inte något hinder mot att pröva den nu.

Har konkursboet bedrivit gruvverksamhet som bidragit till föroreningsskadan?

Bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken bygger på den grundläggande principen att förorenaren ska betala för avhjälpande och efterbehandling.

En verksamhetsutövare är enligt 10 kap. 2 § miljöbalken den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har bidragit till en föroreningskada. Enligt praxis har det ansetts möjligt att rikta krav på efterbehandling mot konkursbon i två fall, dels om konkursboet fortsätter att driva konkursgäldenärens verksamhet och därigenom bidrar till föroreningen, dels om konkursboet inte bedriver någon verksamhet i egentlig mening men förvarar något som kan ge upphov till förorening och har rådighet över det som förvaras (se MÖD 2005:29 och 2008:13).

Högsta domstolen har uttalat att reglerna i 10 kap. bör ges en tillämpning som i möjligaste mån underlättar bedömningen av vem som är verksamhetsutövare eftersom syftet att förenkla förfarandet vid ett avhjälpande i annat fall motverkas (NJA 2012 s. 125 p. 9). Högsta domstolen har vidare anfört att ordalydelsen i 10 kap. 2 § inte lämnar något egentligt utrymme för att vid prövningen av vem som är verksamhetsutövare ta hänsyn till de närmare omständigheterna, såsom att de skador som orsakats genom åtgärderna kan vara mer tillfälliga och utgöra nödvändiga led i ett saneringsarbete som totalt sett syftar till en minskad belastning på miljön. Dessa omständigheter får i stället beaktas när omfattningen av ansvaret ska bestämmas och vid den slutliga uppdelningen av det solidariska ansvaret (p. 10).

Avgörandet från Högsta domstolen rörde inte frågan om konkursbons ansvar, men av avgörandet framgår att intresset av ett tydligt och effektivt system för avhjälpande bör ges stor betydelse vid bedömningen av vem som är att anse som verksamhetsutövare.

Konkursboet har anfört att de enda åtgärder som boet vidtagit har varit att i enlighet med det ansvar som ankommer på en konkursförvaltare se till att tillståndet följs och att tillgångarna inte skadas samt att hitta en köpare till verksamheten. Som ovan anförts anser dock Mark- och miljööverdomstolen att den förvaring av utvinningsavfall och rening av bl.a. dränagevatten som pågått under perioden december 2007– augusti 2008, dvs. under den tid konkursboet haft ansvar för verksamheten vid Blaikengruvan och Svärträskgruvan, är led i en pågående gruvverksamhet. Den verksamhet som pågått under nämnda period har också bidragit till den uppkomna föroreningskadan. På grund av omständigheterna i detta fall, gör Mark- och miljööverdomstolen således en annan bedömning här än i avgörandet MÖD 2005:29 i vilket domstolen bedömde att någon egentlig verksamhet hänförlig till tillståndet inte bedrevs vid konkursutbrottet eller därefter.

I detta fall har konkursboet fortsatt att bedriva konkursgäldenärens verksamhet och är därmed att anse som verksamhetsutövare i den mening som avses i 10 kap. 2 § miljöbalken. Vad konkursboet invänt om att vidtagna åtgärder endast varit ett led i förvaltningen av boet påverkar inte den bedömningen.

Mark- och miljööverdomstolen har i en dom denna dag funnit att även Blaikengruvan AB:s konkursbo (dotterbolaget) har bedrivit gruvverksamheten i områdena Ersmarksberget/Blaiken och Svärtrräsk under perioden december 2007–augusti 2008 och att även dotterbolaget är att anse som verksamhetsutövare enligt 10 kap. miljöbalken.

Efterbehandlingsansvaret är solidariskt, vilket innebär att tillsynsmyndigheten som ett led i tillsynen kan rikta förelägganden mot och besluta om rättelse på föreningens bekostnad beträffande en, flera eller alla föreningens medlemmar (prop. 1997/98:45 del 1 s. 361). Att krav på efterbehandlingsåtgärder kan riktas mot vem som helst av dem som bedrivit eller bedriver verksamheten framgår också av praxis (se bl.a. MÖD 2003:127). Den omständigheten att det utöver konkursboet kan finnas fler ansvariga verksamhetsutövare utgör sålunda inget hinder för länsstyrelsen att rikta krav på efterbehandlingsåtgärder mot konkursboet.

Innebörden av avhjälpandeansvaret

Enligt 10 kap. 4 § första stycket miljöbalken ska den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada i skälig omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljö.

I detta fall har länsstyrelsen bl.a. förelagt konkursboet att upprätthålla rening av gruv-, dränage- och dagvatten samt att upprätthålla egenkontroll. Syftet med åtgärderna är att förebygga spridning av metaller till omgivande mark- och vattenområden. Det följer direkt av ordalydelsen i 10 kap. 4 § miljöbalken att sådana åtgärder faller inom ramen för vad som kan föreläggas med stöd av 10 kap. miljöbalken.

Jämknings

Av 10 kap. 4 § miljöbalken följer att avhjälpandet ska ske i skälig omfattning och att ansvarets omfattning ska bestämmas utifrån hur lång tid som har förflutit sedan föroreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvariga hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheter i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den

har bidragit till föroreningen endast i begränsad mån ska även det beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Det har inte förflutit särskilt lång tid sedan föroreningarna ägde rum och konkursboet hade under den tid det bedrev verksamheten en skyldighet att förhindra framtida skadeverkningar. Konkursboet har bedrivit verksamheten under endast en kort period. Samtidigt avser föreläggandet inte några krav på efterbehandlingsåtgärder utan endast krav på att upprätthålla rening och egenkontroll samt upprätta en slutlig efterbehandlingsplan för Blaikengruvan. Mark- och miljööverdomstolen har i tidigare avgöranden ansett att det saknas skäl för jämkning när föreläggandet är begränsat till inledande utrednings- och undersökningsåtgärder (se MÖD 2003:127 och MÖD 2005:30). Med hänsyn till att föreläggandet är begränsat till åtgärder som avser vattenrening, egenkontroll och upprättande av efterbehandlingsplan saknas det skäl för jämkning.

Rättelse på konkursboets be kostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken

Enligt 26 kap. 18 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet, i stället för att begära verkställighet, besluta att rättelse ska vidtas på den felandes be kostnad. Enligt förarbetena kan tillsynsmyndigheten besluta om rättelse på den felandes be kostnad bl.a. i fall där det är nödvändigt med en snabb handläggning för att undanröja en hälso- eller miljörisk (prop. 1997/98:45 del 2 s. 278).

Enligt vad som anförts ovan anser Mark- och miljööverdomstolen att länsstyrelsen haft rättslig grund för sitt föreläggande. Med hänsyn till föroreningssituationen i gruvområdena vid Blaiken och Svärträsk samt vikten av att reningen upprätthålls, har länsstyrelsen också haft fog för att besluta om rättelse på konkursboets be kostnad.

Sammanfattningsvis ska konkursboets överklagande avslås och mark- och miljödomstolens dom står därmed fast.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården, hovrättsrådet Malin Wik, referent, samt tf. hovrättsassessorn Helen Blomberg.

Föredragande har varit Åsa Talvik.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-04-05
meddelad i
Umeå

Mål nr
M 1717-12 och
1718-12

KLAGANDE

ScanMining Aktiebolags konkursbo

MOTPART

Länsstyrelsen i Västerbottens län

ÖVERKLAGADE BESLUT

M 1717-12

Beslut av Länsstyrelsen i Västerbottens län den 4 juni 2012 i ärende
nr 555-2381-2012, se bilaga 1

M 1718-12

Beslut av Länsstyrelsen i Västerbottens län den 19 juni 2012 i ärende
nr 555-5327-2012, se bilaga 2

SAKEN

M 1717-12

Föreläggande om att vidta åtgärder m.m. i gruvområdena Ersmarksberget/Blaiken
och Svärträsk, Sorsele och Storumans kommuner

M 1718-12

Rättelse på felandens bekostnad avseende åtgärder i gruvområdena
Ersmarksberget/Blaiken och Svärträsk, Sorsele och Storumans kommuner

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 171907

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

BAKGRUND**Tillstånd för gruvverksamhet i Blaikengruvan och Svärtråskgruvan**

Umeå tingsrätt, miljödomstolen, meddelade genom deldom den 15 september 2000 i mål M 507-99 tillstånd för ScanMining AB att anlägga och driva en gruva benämnd Blaikengruvan vid Ersmarksberget i Sorsele kommun och där bryta 1,5 miljoner ton malm per år. Vid tillståndsprövningen sköts bland annat upp frågan om slutliga villkor för utsläpp till recipient av renat gruv- och dräneringsvatten och föreskrevs i denna del provisoriska föreskrifter P4 och P5. Som slutligt villkor 29 föreskrevs att verksamhetsutövaren ska upprätta förslag till efterbehandlingsplan för hela industriområdet och att en preliminär och därefter slutlig plan ska tillställas domstolen för godkännande i god tid innan verksamheten upphör eller det blir aktuellt med efterbehandling av något delområde. Ett förslag till efterbehandlingsplan ingavs till domstolen av verksamhetsutövaren Lappland Goldminers Sorsele AB i oktober 2010. Sedan detta bolag försatts i konkurs i februari 2012 har målet, på länsstyrelsens begäran, förklarats vilande.

Genom deldom den 5 juli 2002 i mål M 53-01 meddelade miljödomstolen tillstånd för ScanMining AB att anlägga och driva en gruva benämnd Svärtråskgruvan i Storumans kommun och där bryta högst 600 000 ton malm per år. Som slutligt villkor för tillståndet föreskrevs bland annat att utgående vatten ska genomgå viss behandling och fastställdes utsläppsvärden för viss ämnen i utgående vatten från klarningsbassängen, villkor 2. I enlighet med villkor 15 i deldomen inkom verksamhetsutövaren Lappland Goldminers Sorsele AB i april 2011 till domstolen med ett förslag till efterbehandlingsplan. Domstolen lämnade i dom den 17 september 2012, som tillkommande slutliga villkor, föreskrifter om hur verksamhetsområdet ska efterbehandlas. Domen har inte överklagats och därför vunnit laga kraft.

ScanMining AB överlät verksamheten till dotterbolaget Blaikengruvan AB i januari 2006. Gruvbrytning startades vid Blaikengruvan under sommaren 2006 och vid Svärtråskgruvan under hösten 2006. Båda bolagen försattes i konkurs den 11 december 2007. Verksamheten överläts från de båda konkursbona till Lappland Goldminers Sorsele AB i augusti 2008. Detta bolag försattes i konkurs den 2 februari 2012. Konkurserna är ännu inte avslutade.

De överklagade besluten

Länsstyrelsen har den 4 juni 2012 förelagt ScanMining AB:s konkursbo att ensamt, eller i samarbete med Blaikengruvan AB:s konkursbo och Lappland Goldminers Sorsele AB:s konkursbo, upprätthålla rening och egenkontroll i gruvområdena Ersmarksberget/Blaiken och Svärträsk samt för Ersmarksberget/Blaiken även upprätta en slutgiltig efterbehandlingsplan.

Länsstyrelsen har också den 19 juni 2012 beslutat att åtgärder för egenkontroll och rening av gruv- och dränagevatten ska upprätthållas på bekostnad av ovan angivna konkursbon.

ScanMining AB:s konkursbo har överklagat båda besluten till mark- och miljödomstolen, som i beslut den 15 augusti 2012 avslagit konkursboets begäran om inhibition av besluten. Konkursboets överklaganden av de båda besluten upptas genom denna dom till gemensamt avgörande. De överklagade besluten, förutom bilagor, fogas som bilaga 1 och 2 till denna dom. Länsstyrelsens ansvarsutredning, daterad 2012-04-18, fogas som bilaga 3.

Beslut gentemot övriga konkursbon

Länsstyrelsen har i beslut den 4 juni 2012 även förelagt Blaikengruvan AB:s konkursbo att ensamt, eller i samarbete med ScanMining AB:s konkursbo och Lappland Goldminers Sorsele AB:s konkursbo, upprätthålla rening och egenkontroll i gruvområdena Ersmarksberget/Blaiken och Svärträsk samt för Ersmarksberget/Blaiken även upprätta en slutgiltig efterbehandlingsplan. Överklagande av detta beslut av Blaikengruvan AB:s konkursbo har avslagits av domstolen genom dom denna dag i mål M 1521-12.

Förelägganden gentemot Lappland Goldminers Sorsele AB:s konkursbo om motsvarande åtgärder har inte överklagats och därmed vunnit laga kraft (länsstyrelsens beslut den 1 mars 2012 i ärende nr 555-1842-2012 och den 4 juni 2012 i ärende nr 555-3967-2012).

YRKANDEN

ScanMining AB:s konkursbo yrkar i första hand att besluten ska upphävas beträffande konkursboet och i andra hand att föreläggandet i den del det avser efterbehandlingsåtgärder endast ska riktas mot verksamhetsutövare som bedrivit faktisk verksamhet, vilket konkursboet inte gjort.

Länsstyrelsen motsätter sig ändring av besluten.

VAD PARTERNA ANFÖR**ScanMining AB:s konkursbo***Sammanfattning*

Konkursboet är fel part avseende föreläggandena. Konkursboet har inte heller bedrivit någon faktisk verksamhet, och ska därför inte drabbas av förelägganden om efterbehandlingsåtgärder.

Bakgrund

ScanMining AB var ett bolag som var verksamt inom gruvbranschen. Tidigt i bolagets historia bedrevs enbart prospekteringsarbete. Detta kom dock att senare ändras till att även innefatta driften av de nu två aktuella gruvorna. ScanMining AB kom av denna anledning att stå som verksamhetsutövare för tillstånden, då bolaget vid denna tidpunkt var ensam ägare till den planerade verksamheten. Sedermera kom dock all drift att överlämnas till dotterbolaget Blaikengruvan AB. Detta bolag kom att ansvara för den faktiska driften från och med 1 januari 2006. ScanMining AB kom endast att fungera som moderbolag och hade i egentlig mening mycket lite med den faktiska driften att göra. När sedan konkursen inträffade den 11 december 2007 uppstod för konkursboet den situationen att man enligt gällande tillstånd var att se som verksamhetsutövare för gruvorna. Tämmligen omgående söktes en köpare av verksamheten, vilket slutligen blev Lappland Goldminers Sorsele AB. Den 19 augusti 2008 slutfördes köpet genom undertecknande av ett avtal. I detta avtal framgår att Lappland Goldminers Sorsele AB övertar alla tillgångar hänförliga till gruvorna som både Blaikengruvan och ScanMining innehöll vid tidpunkten. Det rör

sig således om en komplett överlåtelse av allt som rör gruvorna. Bland annat ingick det anrikningsverk som är värderat till 35 miljoner kr i överlåtelsen.

Grunder för förstahandsinvändningen

Vad gäller förstahandsinvändningen kan konstateras att de förelägganden som nu riktats mot ScanMining innehåller skrivningar som visar att det är frågan om förelägganden riktade mot nuvarande verksamhetsutövare och utifrån pågående verksamhet. Föreläggandena innehåller nämligen skrivningar om vilka åtgärder som ska vidtas för att följa det nuvarande tillståndets villkor. Detta gäller även upprättandet av efterbehandlingsplan, som är ett av villkoren för verksamheten. Föreläggandena är således som de är formulerade riktade mot nuvarande verksamhetsutövare, vilket får anses vara i linje med länsstyrelsens befogenheter enligt 9 kap. miljöbalken. Att anse att konkursboet skulle vara rätt part för dessa förelägganden är dock inte korrekt. Den enda part som skulle kunna ses som verksamhetsutövare för tillfället är Lappland Goldminers Sorsele AB:s konkursbo (Lappland Goldminers). Detta då bolaget var verksamhetsutövare fram till den tidpunkt då bolaget nyligen gick i konkurs. Lappland Goldminers har även bedrivit brytning av malm, något som konkursboet aldrig har företagit sig. Vidare kan konstateras att det är praktiskt omöjligt för konkursboet att följa länsstyrelsens förelägganden. Detta då konkursboet inte har vare sig rättigheter eller skyldigheter knutna till den pågående verksamheten. Detta är ett faktum ända sedan hela verksamheten såldes till Lappland Goldminers genom avtalet daterat den 19 augusti 2008.

Förelägganden avseende pågående verksamhet ska alltid riktas emot nuvarande verksamhetsutövare, vilket är en väl utarbetad regel inom miljörätten. För det fall att verksamhetsutövaren anser att det är fler än han som ansvarar för dessa åtgärder är detta en separat fråga som verksamhetsutövaren måste ta initiativ till att få prövad i mark- och miljödomstolen. Länsstyrelsens synes i detta fall ha blandat ihop förelägganden avseende pågående verksamhet, till vilket åtgärder avseende drift och villkor hör och förelägganden avseende efterbehandling. Den enda gång som det överhuvudtaget skulle ens kunna diskuteras om konkursboet har något ansvar för kostnader hänförliga till de nu aktuella gruvorna är i fall avseende efterbehandling,

d.v.s. ansvar som regleras enligt 10 kap. miljöbalken. Då så inte är fallet här kan inte konkursboet hållas ansvarigt.

Av lagkommentaren till 10 kap. miljöbalken framgår att det är viktigt, vid tillämpningen av 10 kap, att *”göra klart för sig vilken typ av åtgärder som kan komma att krävas och vad de syftar till. Är kraven reparativa och avhjälpande gäller 2 kap 8 § och 10 kap. och är de uteslutande förebyggande gäller över huvud taget inte 10 kap utan i stället 2 kap 3 §.”* Vid tolkningen av om det är fråga om pågående verksamhet enligt 9 kap och att vidta försiktighetsåtgärder enligt 2 kap. 3 § eller en efterbehandling enligt 10 kap. och avhjälpa befintlig skada 2 kap. 8 §, ska man utgå från huvudsyftet med åtgärderna. Handlar det främst om att avhjälpa skador är den rimligaste tolkningen att 10 kap tar över bestämmelserna i 2 kap. Handlar det om provtagning för att undersöka befintlig anläggning och fortlöpande verksamhet, som i de aktuella föreläggandena från länsstyrelsen, är det uteslutande förebyggande åtgärder varför 10 kap. inte bör bli tillämpligt.

Slutligen kan konstateras att länsstyrelsen själva har presenterat fakta som visar att det är Lappland Goldminers som är ansvariga för de åtgärder som omfattas av de nu aktuella föreläggandena. Länsstyrelsen har undersökt det miljörättsliga ansvaret för förorenad mark efter gruvverksamheterna Blaiken och Svärträsk i Ansvarsutredning, daterad 2012-04-18. Enligt länsstyrelsens bedömning av ansvariga på sidan 11 så har konkursboet efter Lappland Goldminers ett ansvar som verksamhetsutövare för den förvaring som pågår som ett led i gruvverksamheterna. Konkursboet delar länsstyrelsens bedömning på denna punkt. Denna bedömning av länsstyrelsen styrker slutsatsen att det är fråga om pågående verksamhet och därför är Lappland Goldminers rätt adressat. Således ska föreläggandet upphävas gentemot konkursboet då det är riktat emot fel bolag.

Grunder för andrahandsinvändning

Länsstyrelsens förelägganden kan som nämnts ovan också anses innehålla moment hänförliga till efterbehandlingsåtgärder. Detta är åtgärder som generellt kan åläggas även tidigare verksamhetsutövare och i viss mån tidigare fastighetsägare. En ”vanlig” före detta verksamhetsutövare löper alltid risken att i ett senare skede,

d.v.s. även efter att en verksamhet exempelvis överlåtits, drabbas av förelägganden om efterbehandling. Då det är frågan om konkursbon finns dock ytterligare omständigheter som måste beaktas. Inom obeståndsrätten finns en grundläggande princip som anger att ett konkursbo aldrig kan hållas ansvarigt för det tidigare konkursbolagets verksamhet. Ett konkursbo kan således bara vara ansvarigt för den verksamhet som boet självt har bedrivit. Detta har även konstaterats av dåvarande Miljööverdomstolen i dess avgörande MÖD 2005:29. I detta fall konstaterades att då någon verksamhet inte bedrivits vare sig i samband med eller efter konkursutbrottet så kunde inte konkursboet åläggas ansvar. Applicerat på detta fall får det till effekt att något efterbehandlingsansvar således inte kan överföras från bolaget ScanMining AB till konkursboet. Konkursboet är således endast ansvarigt för den ”verksamhet” som bedrevs från det att konkursen inträffade till dess att verksamheten avyttrades till Lappland Goldminers. Som tidigare nämnts har inte konkursboet bedrivit någon drift vid anläggningen utan endast tillsett att gällande villkor har följts i väntan på en köpare. Därmed kan inte konkursboet åläggas ansvar för efterbehandling.

Att i övrigt notera avseende det före detta bolaget ScanMining är att bolaget inte hade något med den faktiska driften av gruvorna att göra ens när konkursen inträffade. Genom en intern överlåtelse kom den faktiska driften att ske inom dotterbolaget Blaikengruvan AB. Det var detta bolag som hade hand om den faktiska driften medan ScanMining endast var moderbolag. Att tillstånden till stor del kom att stå på ScanMining berodde endast på historiska skäl. Detta faktum får anses ytterligare stärka bilden av att något ansvar för efterbehandling inte kan anses åligga ScanMining.

Vidare kan konstateras att, som angivits i yttrande till länsstyrelsen, att frågan om konkursboets efterbehandlingsansvar redan har prövats. Meningen med överlåtelsen från konkursboet till Lappland Goldminers var att fullständigt överlåta alla delar hänförliga till gruvorna. Detta är något som även framgår av dåvarande miljödomstolen vid Umeå tingsrätt i dom den 18 september 2008 i mål M 1525-08 och 1511-08. I dessa mål hade nämligen länsstyrelsen riktat förelägganden mot konkursboet avseende liknande åtgärder som nu omfattas av föreläggandena. Mot

föreläggandena invände konkursboet att de var fel adressat då verksamheten tidigare överlåtits till Lappland Goldminers. Detta uppmärksammade såväl miljödomstolen som länsstyrelsen själva. I domskälen anger miljödomstolen uttryckligen att då verksamheten överlåtits till Lappland Goldminers ska föreläggandet upphävas. Sett ur ljuset av dessa avgöranden anser konkursboet att dess ansvar för efterbehandlande åtgärder redan är avgjort. Det rör sig således om ett fall av res judicata, varför nya förelägganden inte kan riktas emot konkursboet avseende efterbehandling. De i föreläggandet angivna åtgärderna inryms i de åtgärder som framgår av de nu aktuella föreläggandena från länsstyrelsen. Det rör sig om något annorlunda formuleringar men essensen är trots allt detsamma. Således är det mot bakgrund av tidigare domar inte möjligt att förelägga konkursboet på det sätt som länsstyrelsen nu har gjort.

Länsstyrelsen

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen anser att konkursboet ScanMining AB (556445-1655) är en av de verksamhetsutövare som bedrivit verksamhet inom gruvområdena i Ersmarksberget/Blaiken och Svärträsk och som därmed också är helt eller delvist ansvarig för miljösituationen vid gruvområdena. Konkursboet ScanMining AB har haft rådighet över platserna och verksamheten samt möjlighet att fatta avgörande beslut med stor betydelse för utvecklingen av föroreningsituationen vid de aktuella gruvområdena.

Verksamhetsutövaransvar i drift och konkurs

ScanMining AB bedrev prospektering och sedermera gruvverksamhet vid de nu aktuella gruvområdena i Blaiken och Svärträsk. Driften överlämnades efter en tid till dotterbolaget Blaikengruvan AB, dock kvarstod alla tillstånd till verksamheten på moderbolaget ScanMining AB. ScanMining AB behöll även fastigheterna X och Y.

Vid konkursen i december 2007 övergick den löpande reningen av vatten och övrig drift av gruvanläggningarna till konkursboet ScanMining AB tillsammans med rätten att förfoga över gruvverksamheten och aktuella fastigheter. ScanMining AB:s

konkursbo har under sin tid som verksamhetsutövare (11 december 2007 till 19 augusti 2008) ansvarat för drift och skötsel av gruvverksamheternas anläggningar såsom gråbergssupplag, sandmagasin och anrikningsverk.

En verksamhetsutövare är den fysiska eller juridiska person som vidtar åtgärder, driver eller innehar en verksamhet eller anläggning eller som på annat sätt har rätt att fatta avgörande ekonomiska beslut för en verksamhet. Verksamhetsutövare är också den som tidigare haft ett sådant ansvar och befogenhet.

Moderbolag och dotterbolag

Det har inte varit möjlighet att få klarhet i ScanMining AB och Blaikengruvan AB:s olika roller och inblandning i gruvverksamheten och det är enligt länsstyrelsens uppfattning inte alltid tydligt att moderbolag och dotterbolag varit tydligt avgränsade från varandra. Under den aktuella konkursen 2007 har även konkursförvaltarna uttryckt, att då någon utdelning inte kan förväntas ske för oprioriterade fordringar saknades skäl att närmare avgränsa ansvaret med hänsyn till gällande tillstånd eller miljöbalkens bestämmelser i 2 och 10 kapitlen miljöbalken. Då ansvarsfördelningen mellan de båda bolagen varit otydlig, och inte heller konkursbolagen kunnat redogöra för fördelningen av ansvaret, bedömer länsstyrelsen att båda bolag och sedermera båda konkursbon är att se som verksamhetsutövare för de båda gruvverksamheterna.

Konkursbolaget har bedrivit verksamhet

Gruvverksamhet är ett brett begrepp som omfattar brytning av malm men också prospektering, anrikning, förvaring och hantering av utvinningsavfall, hantering och rening av gruv- och dränagevatten, skötsel av sedimentationsdammar, efterbehandling, egenkontroll mm. Alla dessa moment och åtgärder är starkt förknippade med varandra och utgör rimligen delar och skeden av en och samma verksamhet. Exempelvis är omhändertagande av metallförorenat gruv- och dränagevatten typiskt sett en nödvändig och naturlig konsekvens och del i gruvverksamheten, det är inte heller en process som går att avbryta i väntan på t.ex. en ny ägare. Rening av detta gruv- och dränagevatten måste dessutom även fortgå i tider då brytning tillfälligt eller slutligt inte längre pågår. Dessa reningsprocesser kräver aktiv drift och

underhåll i syfte att klara gällande tillstånd och undvika skador på människors hälsa och miljön.

Efterbehandling, 10 kap. miljöbalken, eller drift, 9 kap. miljöbalken

Länsstyrelsen anser att aktuellt ärende omfattas av både 9 och 10 kap. miljöbalken då många av de åtgärder som vidtagits vid anläggningen kan genomföras som en del i löpande drift (enligt 9 kap.) men även som en del i ett efterbehandlingsarbete (enligt 10 kap.).

Länsstyrelsen bedömer att nuvarande konkursbolag (Lappland Goldminers Sorsele), liksom tidigare konkursbolag (ScanMining och Blaikengruvan), haft för avsikt att i första hand hålla verksamheten i drift i syfte att sälja den vidare till ny verksamhetsutövare samtidigt har behovet av efterbehandling varit stort. I avsaknad av ny verksamhetsutövare ställs dock samtliga konkursbolag (Lappland Goldminers Sorsele, Blaikengruvan och ScanMining) inför ansvaret att slutligt efterbehandla gruvområdet, enligt 10 kap miljöbalken. Många av de moment som ingår i verksamhetsutövarens ansvar under drift återkommer då under efterbehandling varför det inte är möjligt att dra en skarp gräns mellan ansvar kopplat till 9 respektive 10 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen anser dessutom att aktuell gruvverksamhet bör avvecklas och området efterbehandlas då den lönsamhetsstudie som låg till grund för tillståndet visat sig felaktig och berget dessutom visat sig svårt att bryta. Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är så väl den som nu bedriver, som den som tidigare har bedrivit, verksamhet skyldig att avhjälpa miljöskador som uppstått till följd av verksamheten. Verksamhetsutövarens skyldighet omfattar både förebyggande åtgärder (t.ex. förhindra en oxidation och urlakning av metaller) men också avhjälpan åtgärder så som t.ex. rening av gruv- och dränagevatten eller sanering till följd av metallutsläpp. Det har ingen betydelse om skadan uppkommit av aktiv verksamhet eller passivitet från att vidta erforderliga skadeförebyggande åtgärder. Det råder heller inga formella hinder mot att länsstyrelsen riktar föreläggande om avhjälpan åtgärder till både nuvarande och tidigare verksamhetsutövare.

Rådighet

Inget tyder på att något av konkursbona, i rådighetshänseende, skulle hindras att utföra det som förelagts dem. Om det skulle uppstå problem med nyttjanderätten för någon av fastigheterna innebär det inte något hinder eftersom länsstyrelsen enligt bestämmelser i 28 kap. miljöbalken kan besluta om tillträde. Konkursboet ScanMining AB har dessutom som förvaltare över ScanMinings AB:s tillgångar rätt till förfogande över fastigheterna X och Y, varför konkursboet får anses ha rådighet över dessa.

Res judicata

Länsstyrelsen anser att det föreläggande som konkursboet hänvisar till upphävdes till följd av att efterbehandlande åtgärder inte längre var aktuella då verksamheten bytt ägare och den nya ägaren hade för avsikt att fortsätta driften. Frågan om ScanMining AB:s konkursbo var att se som verksamhetsutövare prövades och avgjordes därför inte i målen M 1525-08 och 1511-08 vid miljödomstolen i Umeå den 18 september 2008.

DOMSKÄL**M 1717-12, föreläggande om åtgärder**

Miljöbalkens bestämmelser om verksamhetsutövares ansvar för efterbehandling och avhjälpande av miljöskada har sitt ursprung i den internationella principen om förorenarens ansvar, polluter pays principle. Denna princip ligger också till grund för Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador, det s.k. miljöansvarsdirektivet. Ansvar innebär att samtliga som är eller har varit verksamhetsutövare ansvarar gentemot det allmänna för att avhjälpa uppkommen skada eller olägenhet, oavsett vem som civilrättsligt är att betrakta som ägare till verksamheten. Det står tillsynsmyndigheten fritt att, utifrån en bedömning av vem eller vilka som har störst möjlighet att åstadkomma det avhjälpande som behövs, utkräva ansvar av nuvarande eller tidigare verksamhetsutövare, var för sig eller tillsammans. Vilket ekonomiskt ansvar som slutligen bör ankomma på var och en för vidtagna åtgärder får prövas och beslutas i civilrättslig ordning parterna emellan.

Tillstånd till gruvverksamhet i Blaikengruvan och Svärträskgruvan meddelades ScanMining AB i september 2000 respektive juli 2002. ScanMining AB överlät verksamheten till dotterbolaget Blaikengruvan AB i januari 2006. Gruvbrytning enligt tillstånden startades vid Blaikengruvan under sommaren 2006 och vid Svärträskgruvan under hösten 2006. Båda bolaget försattes i konkurs den 11 december 2007. Någon faktisk gruvbrytning har inte skett sedan i början på 2008.

Enligt praxis anses ansvaret för en pågående miljöfarlig verksamhet övergå på verksamhetsutövarens konkursbo vid konkurs (se beslut den 12 oktober 1993 i ärende nr B 159/93 av Koncessionsnämnden för miljöskydd samt MÖD 2005:29 och 2010:11). Konkursboet övertar således de förpliktelser som följer enligt lag eller givet tillstånd för en pågående miljöfarlig verksamhet som drivits av konkursbolaget.

Vid gruvbrytning frigörs metaller ur marken som, om de inte omhändertas, sprids i omgivningen. Vilken faktisk påverkan som sker i områdena kring Blaikengruvan och Svärträskgruvan till följd av den påbörjade gruvbrytningen finns beskriven i länsstyrelsens ansvarsutredning från den 18 april 2012. Bland annat beskrivs att blottlagt sulfidhaltigt gråberg och malm ger upphov till en fortlöpande spridning av metaller med miljöfarliga effekter till omgivningen. Mot bakgrund av den omgivningspåverkan som, enligt vad som beskrivs i utredningen, sker i området anser mark- och miljödomstolen att den verksamhet som sker inom gruvområdena är att betrakta som pågående miljöfarlig verksamhet. Det kan vidare konstateras att denna verksamhet pågått från det att driften inleddes och att den får anses pågå fram till den tidpunkt då störningar för omgivningen inte längre uppkommer.

Mot bakgrund av vad länsstyrelsen uppgett om vilken verksamhet ScanMining AB drev före överlåtelsen av verksamheten till dotterbolaget och vilket inflytande moderbolaget därefter haft på dotterbolaget och den faktiska driften av gruvverksamheten i Blaikengruvan och Svärträskgruvan fram till konkursutbrottet bedömer mark- och miljödomstolen att ScanMining AB, och senare även konkursboet, är att betrakta som verksamhetsutövare för den verksamhet som bedrivits

inom de båda gruvområdena. ScanMining AB:s konkursbo har inte visat att konkursboet bidragit till den uppkomna föreningen endast i så begränsad mån att avhjälpandeåtgärder inte kan krävas av konkursboet (jämför MÖD 2002:16).

De tillstånd till gruvverksamhet som meddelats för Blaikengruvan och Svärt-träskgruvan är förenade med villkor – slutliga eller provisoriska – om hur driften ska ske och vilka skyddsåtgärder som ska vidtas, bland annat i fråga om hur gruv- och dräneringsvatten ska renas. I tillstånden finns också föreskrifter om att verksamhetsutövaren, i god tid innan så blir aktuellt, ska planera och redogöra för hur områdena ska efterbehandlas. De av länsstyrelsen förelagda åtgärderna motsvarar av de krav som uppställts i givna tillstånd.

Mark- och miljödomstolen instämmer, med det tillägg som redogjorts för ovan, i länsstyrelsens bedömning såsom den kommit till uttryck i det överklagade beslutet och i avgivet yttrande i detta mål. Överklagandet av länsstyrelsens beslut den 4 juni 2012 ska därför avslås.

M 1718-12, rättelse på felandens bekostnad

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att de förelagda åtgärderna i form av egenkontroll och rening av gruv- och dränagevatten måste vidtas omedelbart för att förhindra allvarlig miljöskada. Det har därför funnits skäl att besluta om åtgärder på felandens bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken. Överklagandet av länsstyrelsens beslut den 19 juni 2012 ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 4 (DV 427)

Överklagande senast den 26 april 2013.

Helén Leijon

Nils-Gunnar Elisson

I domstolens avgörande har deltagit rådmännen Helén Leijon och Nils-Gunnar Elisson. Föredragande har varit beredningsjuristen Magnus Norberg.